

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

"The environment is complex and man's political capacity is simple.

Can a bridge be built between them?"

Aristotle¹

หลายศตวรรษมาแล้ว อริสโตเติล ประจักษ์ชาวกรีกผู้นี้ได้ไฝ่ฝันถึงการสร้างสะพานเชื่อมโยงระหว่างสภาพแวดล้อม อันมีลักษณะยุ่งยากซับซ้อน กับความสามารถทางการเมืองของมนุษย์ที่มีขอบเขตจำกัดและง่าย ๆ แม้แต่นักศึกษาวิชาการปกครองในสมัยต่อ ๆ มาจนถึงปัจจุบันก็ยังพูดถึง Aristotle's Bridge น้อยเสมอ

ในสมัยโบราณ สังคมมนุษย์มีลักษณะง่ายและแคบกว่าปัจจุบันนี้มากนัก เชื่อกันว่ามีขนาดเล็กเป็นเพียงครอบครัว มีชีวิตและการอยู่รวมกันอย่างง่าย ๆ มีหัวหน้าครอบครัวทำหน้าที่บริหารปกครอง มีผู้อยู่ในปกครองเพียงไม่กี่คน แต่ละคนก็มีหน้าที่ของตน เช่น ฉ่างสัตว์ ทำไร่นา ตลอดจนทำเครื่องมือเครื่องใช้สำหรับค้าขายปากเลี้ยงท้องคนในครอบครัวเอง ต่อมาสภาพของสังคมมนุษย์ก็ค่อย ๆ ขยายตัวขนาดของสังคมใหญ่ขึ้นเรื่อย ๆ จากครอบครัวเดียวก็กลายเป็นหลายครอบครัว เป็นหมู่บ้าน เป็นเมือง และเป็นประเทศ สังคมซึ่งมีลักษณะง่าย ๆ ก็ค่อย ๆ เคลื่อนย้ายออกไปจากครอบครัว ไปตั้งเป็นสถาบันประเภทต่าง ๆ ขึ้นในสังคม เช่น สถาบันการปกครอง มีรัฐบาล มีสภาผู้แทนราษฎร มีศาล และยังมี

¹ Scott H. Cutlip and Allen H. Center, Effective Public Relations, 2nd ed. (Englewood Cliffs, N.Y. : Prentice - Hall, Inc., 1963), p.351

ประกอบด้วยการบริหารสลับซับซ้อนอีกมากมาย เช่น มีกระทรวงทบวงกรม และหน่วยราชการต่าง ๆ มีการตรากฎหมายและระเบียบข้อบังคับอื่นอีกมาก

ในบรรดาสถาบันสังคมประเภทต่าง ๆ เหล่านี้ ก็มีสถาบันทางการเมืองของมนุษย์เรารวมอยู่ด้วย แต่ทุกสิ่งทุกอย่างของสถาบันทางการเมืองการปกครองที่เป็นบรรยากาศแวดล้อมเราอยู่นี้ มันซับซ้อนและมากมายเกินขอบเขตที่คนเราจะเข้าใจได้ เท่าที่เราสามารถรู้เห็นและเข้าใจได้นั้นเป็นเพียงส่วนน้อยเหลือเกิน นอกจากนั้น การดำเนินชีวิตส่วนตัวเป็นประจำวันของแต่ละคนก็มีมากอยู่แล้ว เรื่องของการเมืองจึงมีความสนใจน้อย ยิ่งสภาพการปกครองบ้านเมืองมีความยุ่งยากซับซ้อนและกว้างขวางมากขึ้นเท่าใด ก็ยิ่งทำให้คนขาดความสนใจและห่างเหินออกไปทุกที ฉะนั้น "ปัญหาที่น่าสนใจสำหรับนักบริหารหรือนักปกครองก็คือ เราจะสามารถสร้างสะพานเชื่อมโยงความห่างระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางการเมืองหรือการปกครองได้อย่างไร"¹

ถ้าหากเราสามารถทำลายความห่างหรือช่องว่างระหว่างประชาชน ผู้เป็นเจ้าของประเทศกับหน่วยราชการไปเสียได้ โดยทำให้หน่วยราชการต่าง ๆ กับประชาชนมีความใกล้ชิดสนิทสนมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การบริหารงานใด ๆ ของหน่วยราชการต่าง ๆ ก็จะได้รับความร่วมมือร่วมใจจากประชาชนด้วยดี การมีความสัมพันธ์อันดีระหว่างหน่วยราชการต่าง ๆ กับประชาชน นับเป็นรากฐานอันสำคัญอันหนึ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเราเรียกหน้าที่นี้ว่า "การประชาสัมพันธ์"²

การประชาสัมพันธ์จะเป็นเครื่องมือช่วยให้รัฐบาลได้ทราบความคิดเห็นของประชาชนในประเทศ ไม่ว่าจะป็นรัฐบาลในระบบใดก็ตาม จะยืนยงอยู่ได้นาน ถ้าประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสนับสนุน รัฐที่คัดต้องฟังเสียงประชาชน ความคิดเห็นของประชาชนส่วนใหญ่ นั้น รัฐบาลทราบได้โดยการหยั่งเสียงประชามติ หรือหมั่นทดสอบความคิดเห็นของประชาชน"³

¹ สะอาด ศัตตกุลผล, การประชาสัมพันธ์ของนักบริหาร เอกสารวิชาการหมายเลข 4/2508 (พระนคร : โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, 2508), หน้า 5

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 13

³ V.O. Key, Jr., Public Opinion and American Democracy (New York : Alfred A. Knopf, 1961), p.3

ในปัจจุบัน สถานการณ์บ้านเมืองทั้งในทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม ได้เปลี่ยนแปลงไปมาก ประชาชนส่วนใหญ่ตื่นตัวและแสดงออกซึ่งสิทธิเสรีภาพทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอย่างกว้างขวาง มีการจัดตั้งกลุ่มและศูนย์ต่าง ๆ เพื่อเรียกร้องสิทธิและความชอบธรรมจากรัฐบาลและทางราชการอยู่ตลอดเวลา นอกจากนั้น กลุ่มผู้นิยมลัทธิการเมืองฝ่ายตรงข้ามก็นำกำลังดำเนินการแทรกซึมบ่อนทำลายความมั่นคงและปลุกระดมมวลชนให้เกิดความยุ่งยากวุ่นวายขึ้นภายในประเทศอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้ โดยอาศัยของวางแห่งความไม่รู้ไม่เข้าใจของประชาชนในเป้าหมาย นโยบาย และผลการปฏิบัติงานของทางราชการเป็นจุดโจมตี และทำให้เขาใจผิดพลาดคลาดเคลื่อน ยิ่งผลให้ของวางระหว่างทางราชการกับประชาชนยิ่งห่างออกไปทุกที เป็นอันตรายต่อความมั่นคงของประเทศชาติอย่างยิ่ง

เพื่อเป็นการแก้ปัญหาดังกล่าว เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างทางราชการกับประชาชน จึงเป็นการสมควรและรับควมอย่างยิ่งที่จังหวัดต่าง ๆ จะได้จัดให้มีหน่วยงานประชาสัมพันธ์จังหวัดขึ้น เพื่อเป็นศูนย์กลางในการให้คำบอกเล่าแก่ประชาชน อันจะก่อให้เกิดความเข้าใจที่แจ่มชัดถึงแนวทางที่รัฐบาลมุ่งหมายและการงานที่รัฐบาลปฏิบัติ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนและเพื่อเสถียรภาพความมั่นคงของประเทศ นอกจากนั้น ยังเป็นศูนย์กลางในการรับฟังความคิดเห็นและสอบถามความต้องการของประชาชนมาประกอบการพิจารณาคำเนินงานของจังหวัดให้บรรลุเป้าหมาย และถูกต้องตามความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง รวมทั้งทำหน้าที่แถลงและเผยแพร่ข่าวสาร ผลงานของจังหวัด แถลงข้อเท็จจริงในเรื่องต่าง ๆ ให้ประชาชนและส่วนราชการต่าง ๆ ในจังหวัดของตนได้ทราบและเข้าใจโดยทั่วกัน

แต่อย่างไรก็ตาม ชาวสารคังกลาวนั้นจึงจะได้รับความสนใจจากประชาชน ทำอย่างไร ชาวสารนั้นจึงจะเป็นที่เข้าใจ ทำอย่างไร ชาวสารนั้นจึงจะสามารถโน้มน้าวให้ประชาชนเกิดความเลื่อมใสหรือปฏิบัติตามแนวทางที่ต้องการได้

ในสมัยศึกคำมรพนั้น ผู้ที่จะถ่ายทอดแนวความคิดหรือบอกข่าวสารให้ผู้อื่นมีความรู้ความเข้าใจ รู้จักสิ่งแวดล้อมและมีประสบการณ์ต่าง ๆ ได้ ก็โดยการใช้หาทาง ความรู้สึกบนใบหน้า การทำให้ดูเป็นตัวอย่าง การเลียนแบบ การวาดภาพบนผนังถ้ำ การปั้นและการแกะสลักรูป ฯลฯ เพื่อเป็นสื่อออกเรื่องราวต่าง ๆ และสื่อเหล่านั้นได้วิวัฒนาการเรื่อยมาเป็นลำดับ

ในปัจจุบัน

ผู้ที่ทำหน้าที่ให้ความรู้ตลอดจนเป็นผู้กล่าวหรือให้ข้อสนเทศแก่
ผู้อื่นใดคนหนึ่ง นอกจากจะมีความรู้ในเรื่องนั้น และรู้จักวิธี
ถ่ายทอดเป็นอย่างดีแล้ว ยังจะต้องมีเครื่องมือ (Tools)
สำหรับช่วยปฏิบัติงานของตน เช่นเดียวกับผู้ปฏิบัติงานอื่น ๆ อีกด้วย

เครื่องมือช่วยงานประชาสัมพันธ์ที่สำคัญคือ "โสตทัศนอุปกรณ์" (Audio -
Visual Aids)

เหตุผลที่ต้องใช้โสตทัศนอุปกรณ์ในการประชาสัมพันธ์ประการหนึ่งก็คือ เนื่องจากการ
เรียนรู้ต่อสิ่งแวดลอมต่าง ๆ รอบตัวเรานั้น จากผลการวิจัยทราบว่า ส่วนใหญ่เกิดจากการ
ได้เห็น (seeing) คือ ประมาณ ๘๕ เปอร์เซ็นต์ โดยอาศัยจักขุสัมผัส จากการได้ยิน
(Hearing) ประมาณ ๑๓ เปอร์เซ็นต์ โดยอาศัยโสตสัมผัส นอกจากนั้น อีกประมาณ
๖ เปอร์เซ็นต์ จากการสัมผัส ๓ เปอร์เซ็นต์จากการไต่กลิ่น และอีก ๓ เปอร์เซ็นต์จาก
การไต่รส ฉะนั้น จะเห็นได้ว่า ทัศนอุปกรณ์และโสตอุปกรณ์มีความสำคัญที่สุดและรองลงมา
ตามลำดับของงานการประชาสัมพันธ์ และหากวิธีการประชาสัมพันธ์สามารถทำให้ผู้รับได้ใช้
ประสาทสัมผัสรับรู้เพิ่มมากขึ้นเท่าใด ประสบการณ์ในการรับรู้ (Perceptual experience)
ถึงสิ่งและเหตุการณ์ต่าง ๆ ก็จะมีความเป็นรูปธรรม (Concreteness) และช่วยสร้าง
ความรู้สึกความเข้าใจที่ถูกต้องให้แก่ผู้รับมากยิ่งขึ้นเท่านั้น

เหตุผลอีกประการหนึ่ง ก็คือ อุปสรรคสำคัญของการประชาสัมพันธ์ เช่น
ความแตกต่างทางภาษาพูด วัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น ระดับความรู้ของประชาชน ระยะ
ทาง ฯลฯ เป็นอุปสรรคสำคัญของการติดต่อสื่อสารประชาสัมพันธ์ด้วยวาจาหรือภาษาพูดเพียง
อย่างเดียว เพราะจะไม่บังเกิดผลเท่าที่ควร ฉะนั้น จึงต้องใช้โสตทัศนอุปกรณ์เป็นสื่อในการ
ติดต่อสื่อสาร เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจและให้ความร่วมมือดีขึ้น

สำเนา วราภรณ์, โสตทัศนอุปกรณ์เพื่อการประชาสัมพันธ์ (เอกสารทาง
วิชาการประกอบการบรรยาย ณ โรงเรียนการประชาสัมพันธ์, ๒๕๑๘), หน้า ๑.

แต่การใช้และการผลิตโสตทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ นั้น จำเป็นต้องอาศัยบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถทางด้านนี้เป็นผู้ปฏิบัติงาน เพราะงานโสตทัศนศึกษาเป็นงานที่กว้างขวางมาก ครอบคลุมงานนี้ไ้รวมงานด้านเทคนิคและงานด้านศิลป์ไว้ด้วยกัน นอกจากนั้น ยังจำเป็นต้องมีหน่วยงานที่รวมอุปกรณ์ทางโสตและทัศนต่าง ๆ ที่เป็นเครื่องมืออุปกรณ์ทางอิเล็กทรอนิกส์ กราฟิกและอื่น ๆ ซึ่งอุปกรณ์เหล่านี้จำเป็นต้องมีที่รวมไว้อย่างเป็นระเบียบ มีที่ผลิตที่มีเก็บรักษา และที่ซ่อมแซมทำนบำรุง หน่วยงานดังกล่าวนี้ คือ "ศูนย์โสตทัศนศึกษา" อันเป็นหน่วยงานหนึ่งซึ่งจำเป็นต้องมีอยู่ในหน่วยงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแห่งประเทศไทย เพื่อช่วยไ้ในงานประชาสัมพันธ์ของจังหวัดนั้น ๆ บรรลุวัตถุประสงค์และตรงเป้าหมายที่วางไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ความมุ่งหมายทั่วไป

๑. เพื่อศึกษาถึงสถานการณ์ของโสตทัศนูปกรณ์สำหรับงานการประชาสัมพันธ์ใน

ปัจจุบัน

๒. เพื่อเป็นการเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการศึกษาที่มีประโยชน์ของงานการประชาสัมพันธ์ให้นักบริหารได้พิจารณา

๓. เพื่อหาข้อเท็จจริง อุปสรรค ปัญหาในการบริหารงานโสตทัศนศึกษาในหน่วยงานประชาสัมพันธ์

๔. เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดตั้งศูนย์บริการสื่อทางการประชาสัมพันธ์

ความมุ่งหมายเฉพาะ

๑. เพื่อสำรวจความต้องการ ทิศนคติ และความคิดเห็นของบรรดาหัวหน้าหน่วยงานราชการในจังหวัดต่าง ๆ รวมทั้งอาจารย์ใหญ่โรงเรียนในจังหวัดนั้น ๆ ที่มีต่องานโสตทัศนศึกษา

๒. เพื่อศึกษาถึงสถานการณ์ของงานการประชาสัมพันธ์จังหวัดในปัจจุบันว่า มีข้อเท็จจริง ปัญหา และความต้องการการปรับปรุงในแง่ของการใช้โสตทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ เป็นเครื่องช่วย

๓. เพื่อสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการดำเนินการจัดตั้งศูนย์โสตทัศนศึกษาของหน่วยงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแห่งประเทศไทย

๔. เพื่อเสนอแนะโครงการจัดตั้งศูนย์โสตทัศนศึกษาของหน่วยงานประชาสัมพันธ์
จังหวัดแห่งประเทศไทย แก่กรมประชาสัมพันธ์

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งสำรวจเฉพาะปัญหา ความต้องการการปรับปรุง ความคิดเห็นในแง่
ของการใช้โสตทัศนอุปกรณ์เพื่อการประชาสัมพันธ์ของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ
และอาจารย์ในสถาบันการศึกษาบางแห่งของบางจังหวัดใน ๔ ภาค

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. ศึกษาจากหนังสือ เอกสารอ้างอิง และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศ
และต่างประเทศในระดับอุดมศึกษา และในระดับหน่วยงานต่าง ๆ
๒. ออกแบบสำรวจ ประเภท ชนิด จำนวน สถานภาพ ความถี่ในการใช้เครื่องมือ
โสตทัศนศึกษา ปัญหาและความต้องการในการปรับปรุงการใช้โสตทัศนอุปกรณ์ต่าง ๆ เป็น
เครื่องช่วยในงานการประชาสัมพันธ์ ตลอดจนบุคคลากร อาคารสถานที่ และงบประมาณเกี่ยวกับ
วัสดุอุปกรณ์ในการจัดตั้งศูนย์
๓. ส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง โดยเลือกสุ่มจากประชากร ๔ ภาค ได้แก่
บุคคลลงไปนี้คือ ผู้ว่าราชการจังหวัด ศึกษาธิการจังหวัด เกษตรจังหวัด ที่ดินจังหวัด
นายอำเภอ อาจารย์ใหญ่โรงเรียนต่าง ๆ ฯลฯ เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับความรู้และประสบ
การทางโสตทัศนศึกษาของกลุ่มบุคคลดังกล่าวเกี่ยวกับปัญหาการใช้ และความต้อการในการ
จัดตั้งศูนย์โสตทัศนศึกษาของหน่วยงานประชาสัมพันธ์จังหวัด
๔. รวบรวมหลักฐานและวิเคราะห์ข้อมูล
๕. ศึกษาข้อมูลที่ไ้มา สรุปผลการวิจัย เพื่อเสนอแนะโครงการจัดตั้งศูนย์
โสตทัศนศึกษาสำหรับหน่วยงานประชาสัมพันธ์จังหวัด

นิยามของคำต่าง ๆ

๑. โสตทัศนศึกษา (Audio-Visual Education) หมายถึง การศึกษาเกี่ยวกับ โสตทัศนและเทคโนโลยีอุปกรณ์ต่าง ๆ ทุกด้าน เพื่อหาทางนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียน การสอน และการเผยแพร่ข่าวสารความรู้ให้ไ้มากที่สุด

๒. โสตทัศนอุปกรณ์ (Audio-Visual Aids) หมายถึง สื่อหรืออุปกรณ์เพื่อช่วย ในการเผยแพร่ข่าวสารต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นวัสดุ เครื่องมือ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้สอนนำมาใช้ ประกอบการเรียนการสอน หรือนักประชาสัมพันธ์นำมาใช้เป็นสื่อในการเผยแพร่ข่าวสาร เพื่อ ช่วยให้ผู้เรียนหรือผู้รับข่าวสารเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด

๓. การประชาสัมพันธ์ (Public Relations) หมายถึง วิธีการของสถาบัน ซึ่งมีแบบแผนและกระทำต่อเนื่องกันไป ในอันที่จะสร้างหรือยังให้เกิดความสัมพันธ์อันดีกับกลุ่ม ประชาชน เพื่อให้สถาบันกับกลุ่มประชาชนที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจ และให้ความ สันนิบาตรร่วมมือซึ่งกันและกัน อันจะเป็นประโยชน์ให้สถาบันดำเนินงานไปได้ผลสมความมุ่งหมาย โดยมีประสิทธิภาพเป็นแนวบันทัดฐานอันสำคัญ^๑

๔. สื่อมวลชน (Mass Media) คือ สิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ประกาศข่าว ความรู้ และ ความคิดเห็นให้แก่คนสนใจไปพร้อมกัน จะทำหน้าที่อย่างหนึ่งอย่างใด เช่น เสนอแต่ข่าวไม่ ให้ ความคิดเห็นยอมไม่ได้ นอกจากนี้ สื่อมวลชนยังมีหน้าที่เป็นสุนัขเฝ้าบ้าน (Watch Dog) อันหมายถึงการเฝ้าผลประโยชน์ของรัฐบาล ของประชาชน และคงเฝ้ากวดความเรียบร้อย ควบคู่กัน^๒

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑ สะอาด กัญกุลผล, การประชาสัมพันธ์ (พระนคร : โรงพิมพ์มงคลการพิมพ์, ๒๕๐๐), หน้า ๔๐.

^๒ กร นามภูษะ, "สื่อมวลชนกับความมั่นคงของประเทศ", นิเทศสาร ๔ (กุมภาพันธ์, ๒๕๒๐) : ๓๒

กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงกล่าวว่า วิทยุกระจายเสียง หนังสือพิมพ์ และนิตยสาร โทรทัศน์และภาพยนตร์ เหล่านี้แต่ละเป็นสื่อมวลชน ทำการสื่อสารมวลชน สื่อมวลชนตรงกับคำอังกฤษว่า Mass Media และสื่อสารมวลชนตรงกับคำอังกฤษว่า Mass Communication

๕. กลุ่มประชาชน (The Public) หมายถึง ประชาชนจำพวกหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะภาพแห่งความคิดและความสนใจในเรื่องเดียวกัน

๖. ความสัมพันธ์อันดี (Good relationship) หมายถึง ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ระหว่างสถาบันกับกลุ่มประชาชนของตน กิจกรรมใด ๆ ของสถาบันที่ได้จัดทำขึ้น ควรจะให้เกิดความสัมพันธ์กับกลุ่มประชาชน คือ ทำให้กลุ่มประชาชนมีความนิยม เกิดความพอใจ เกิดความเข้าใจในนโยบายและการดำเนินงานของสถาบัน ประชาชนเต็มใจให้ความสนับสนุนร่วมมือ

๗. ประชามติ (Public Opinion) หมายถึง กระแสความคิดเห็นของกลุ่มประชาชนที่มีต่อสถาบัน

๘. ศูนย์โสตทัศนศึกษา (Audio-Visual Center) หมายถึง หน่วยงานกลาง ซึ่งมีหน้าที่ดำเนินงาน ให้บริการและให้ข้อสนเทศเกี่ยวกับวัสดุและอุปกรณ์โสตทัศนศึกษาต่าง ๆ แก่หน่วยงานอื่น ๆ และแก่ประชาชนทั่วไป เพื่อช่วยงานการเรียนการสอนและงานเผยแพร่ ขาวสาร เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์สูง

การสำรวจ การวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหรือทฤษฎีและแนวความคิดที่นำมาใช้ในการวิจัยนี้

สำหรับในประเทศไทย

มีแนวความคิดของบุคคลต่าง ๆ ได้กล่าวถึงความจำเป็นที่ต้องใช้โสตทัศนอุปกรณ์ ปัญหาการใช้ และการขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์โสตทัศน ตลอดจนการบริหารงานศูนย์โสต ฯ เพื่อการประชาสัมพันธ์ ดังนี้คือ.-

๑ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ "สื่อสารมวลชนคืออะไร", สัมมนาปัญหาการสอนสื่อสารมวลชนในประเทศไทย, (เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๑๖), หน้า ๕.

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ ดร.วิทย์ ศิวะศรียานนท์^๑ ได้พูดถึงโสตทัศนูปกรณ์ไว้ในเรื่อง "การประชาสัมพันธ์ของรัฐในปัจจุบัน" ว่า เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์จำเป็นต้องมีเครื่องมือเป็นอุปกรณ์ช่วยเหลือ มิฉะนั้นก็จะปฏิบัติงานไม่ได้ผลกว้างขวางเต็มเม็ดเต็มหน่วย เครื่องมือเหล่านี้ก็คือ ลมปาก เอกสาร หนังสือพิมพ์ ภาพโฆษณา ภาพถ่าย ภาพยนตร์ การให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ ปาฐกถา และการแสดงนิทรรศการ ซึ่งเครื่องมือดังกล่าวนี้ พอสรุปความสำคัญได้ดังนี้.-

ลมปาก เครื่องมือดั้งเดิมของเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ ซึ่งเรารู้ความสำคัญกันมาแล้วตั้งแต่ครั้งโบราณ นักประชาสัมพันธ์ต้องมีลมปากดี หมายความว่า ต้องพูดมีเหตุมีผล ประกอบด้วยหลักวิชาและข้อเท็จจริง แต่ต้องพูดอย่างอ่อนหวานนุ่มนวลและด้วยความเห็นอกเห็นใจ

เอกสาร เครื่องมือสำคัญอีกอย่างหนึ่งของการประชาสัมพันธ์ เมื่อเกิดปัญหาสำคัญที่กระทบกระเทือนประเทศชาติเป็นส่วนรวม หรือเมื่อรัฐบาลมีนโยบายใหม่ ๆ ที่ต้องการประกาศให้ประชาชนเข้าใจ เพื่อร่วมมือปฏิบัติตาม หรือเมื่อรัฐบาลใดกระทำการใดลงไปแล้วเกี่ยวกับปัญหาสำคัญ ๆ เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ของรัฐบาลจะต้องร่วมมือกับฝ่ายโสตทัศนศึกษา จัดพิมพ์เอกสารดังกล่าวเผยแพร่ออกมาเป็นครั้งคราวตามความจำเป็น เช่น หนังสือชุดวัฒนธรรม คู่มือประชาชน เอกสารเกี่ยวกับการทำสวนครัว ฯลฯ เป็นต้น เอกสารเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ในทางประชาสัมพันธ์ คือ ให้ความรู้และความเข้าใจในนโยบายและการกระทำของรัฐบาลได้เพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับข้อสำคัญ ๓ ประการ ซึ่งต้องเกี่ยวข้องกับงานของโสตฯ คือ.-

- ๑. เขียนขึ้นในภาษาที่ประชาชนจะเข้าใจได้ ซึ่งหมายถึงวิธีเรียบเรียงและการใช้ภาษา

^๑ วิทย์ ศิวะศรียานนท์, "การประชาสัมพันธ์ของรัฐในปัจจุบัน" รายงานการสัมมนาทางวิชาการประชาสัมพันธ์แห่งชาติครั้งที่ ๑ เรื่องบทบาทของการประชาสัมพันธ์ ในการพัฒนาประเทศ ระหว่างวันที่ ๑๘ - ๒๐ สิงหาคม ๒๕๑๔. (พระนคร : กรุงเทพมหานคร การพิมพ์, ๒๕๑๕); หน้า ๑๖๕ - ๑๖๖.

๒. จัดทำรูปเล่มหนังสือให้อ่าน หมายถึงมีการใช้ภาพประกอบและใช้สีหลายสี
ถึงแม้เรื่องยาก ๆ หากวางรูปหนังสือให้เรียบร้อย มีภาพประกอบ ใช้ตัวพิมพ์ขนาดต่าง ๆ และ
ใช้สีหลายสีอาจสร้างความสนใจของประชาชนให้อ่านได้

๓. ไม่เป็นการโฆษณาชวนเชื่อ (Propaganda) เกินไป คือ ไม่เป็นการ
โฆษณากิจการของหน่วยราชการนั้น ๆ เกินขอบเขต บิดความสุจริตใจเป็นหลัก

เอกสารที่ย่อมทำให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่ประชาชนและรัฐบาลหรือหน่วยราชการนั้น ๆ
เอกสารของหน่วยราชการจะทำให้ประชาชนตลอดจนรัฐบาลเข้าใจงานของหน่วยราชการนั้น
ดีขึ้น และสามารถติดตามการปฏิบัติงานของหน่วยราชการได้ นอกจากนั้น ถ้าจัดทำเอกสาร
ให้อ่านแล้วจะเป็นประโยชน์มาก เพราะเอกสารเป็นสิ่งที่ยั่งยืน เก็บเอาไว้อ่านหรืออ้างอิง
ได้ตลอดไป อีกประการหนึ่ง ข้อความที่ตีพิมพ์เป็นเล่มหนังสือมักมีผลทางจิตวิทยา ทำให้
ประชาชนได้พบเห็นเชื่อถือได้มากกว่าคำพูด

หนังสือพิมพ์ เป็นเครื่องมือประชาสัมพันธ์อย่างสำคัญยิ่งอย่างหนึ่ง เพราะหนังสือ
พิมพ์ราคาถูก ตีพิมพ์ออกเร็วทันเหตุการณ์และแพร่หลายไปในประชาชนหมู่มากได้อย่าง
กว้างขวาง

รูปภาพ ภาพทุกชนิดเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ได้ดี เพราะภาพเป็นสิ่งที่เตะตามาก
จึงเป็นสิ่งประทับใจยิ่งกว่าหนังสือ ยิ่งเป็นภาพที่มีสีสันสวยสดงดงามยิ่งชวนดู จึงนิยมใช้ภาพกัน
มาก ซึ่งมีลักษณะต่าง ๆ คือ ภาพนิ่ง ภาพโปสเตอร์ ภาพล้อ (Cartoon) และภาพที่เป็น
เรื่องราวตลกตลก ซึ่งเรียกว่า Comic Strips ในการเผยแพร่ความคิดเห็นหรือ
นโยบาย เราอาจใช้ภาพซึ่งมีคำอธิบายประกอบ จะได้น่าสนใจกว่ามีแต่หนังสือ เพราะคนดู
ชอบดูภาพมากกว่าอ่านหนังสือ เมื่อดูภาพแล้วก็เลยอ่านคำอธิบายใต้ภาพด้วย

ส่วนภาพโปสเตอร์นั้น มีประโยชน์ในความคิดความเห็นอย่างหนึ่งอย่างใดเพียง
ข้อเดียว เพราะฉะนั้น โปสเตอร์จึงประภัสสรขึ้นอย่างฉลาด อาจประทับใจผู้ดูมากกว่า
หนังสือเล่มโต ๆ

ภาพยนตร์ เป็นสื่อประชาสัมพันธ์ที่สำคัญยิ่ง เพราะภาพยนตร์มีคุณลักษณะทำให้
สนใจในตัวของมันเอง การดูภาพยนตร์ไม่ต่องไรสมาธิเหมือนหนังสือ ไม่ว่าเรื่องจะหนัก
อย่างไร ถ้าทำเป็นภาพยนตร์แล้วยอมให้ทั้งความรู้และความบันเทิงไปด้วยในตัว เจ้าหน้าที่

ประชาสัมพันธ์อาจใช้ภาพยนตร์ เผยแพร่ความคิดเห็นหรือกิจกรรมที่ต้องการ เผยแพร่ได้เกือบทุกอย่าง หน่วยประชาสัมพันธ์รัฐบาลอาจทำภาพยนตร์ เกี่ยวกับการเลือกตั้ง การประชุมสภา การเลี้ยงไก่ การชลประทาน การสาธารณสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ต้องการให้ประชาชนทราบเกี่ยวกับนโยบายหรือกิจกรรมใหม่ ๆ ของรัฐบาล เช่น การสร้างอ่างเก็บน้ำ ชลประทาน เชื่อน้ำตกไฟฟ้า ฯลฯ

สไลด์และฟิล์มสตริป (Slides & Film Strips) มีลักษณะคล้ายภาพยนตร์ แต่ไม่ต้องใช้ไสหุขมาก และต้องมีผู้อธิบายประกอบด้วย เครื่องมือชนิดนี้ใช้ประกอบการแสดง ปรากฏการณ์หรือการบรรยายเรื่องราวกิจกรรมต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี แต่ถ้าวางมากไป ผู้ชมก็เบื่อ เพราะเป็นสิ่งที่ไม่มีชีวิตชีวานัก

วิทยุกระจายเสียง (Radio Broadcasting) อุปกรณ์การประชาสัมพันธ์ที่เชื่อกันว่าขึ้นหน้าขึ้นตามาก คุณสมบัติของวิทยุกระจายเสียง คือ แพร่หลายไปในชนหมู่มาก รั้งถึงใดทุกหนทุกแห่ง ระยะทางไม่ใช่อุปสรรคของวิทยุกระจายเสียง นอกจากนี้ วิทยุกระจายเสียงยังเป็นสิ่งมีชีวิตชีวากว่าหนังสือ ไม่ต้องใช้สมาธิในการฟัง มีความหลากหลาย (Variety) คือ รายการที่จัดแปลก ๆ ต่าง ๆ กัน และส่งข่าวสารได้ทุกชนิด

วิทยุโทรทัศน์ (Television) เครื่องมือการประชาสัมพันธ์ที่ใหม่เอี่ยม ซึ่งยังมีได้ปรับปรุงเต็มที่ จึงไม่มีใครสามารถพยากรณ์ว่าจะมีคุณสมบัติของการประชาสัมพันธ์ แต่เท่าที่ปรากฏคาดกันว่าจะ เป็นอุปกรณ์ที่เป็นประโยชน์อย่างใหญ่หลวงทั้งในด้านการเผยแพร่ความคิดเห็น ด้านการศึกษาและบันเทิง การได้ยินเสียงและเห็นภาพพร้อมกัน ย่อมเป็นสิ่งที่ประทับใจผู้ดูอย่างยิ่ง

✓ การแสดงนิทรรศการ (Exhibition) เป็นเครื่องมือเก่าแก่อย่างหนึ่งของ การประชาสัมพันธ์ กล่าวคือ สามารถดึงดูดและเร้าความสนใจ ทำให้สิ่งที่ต้องการเผยแพร่มีชีวิตจิตใจขึ้น นอกจากนี้ ยังมีลักษณะที่ง่ายแก่การเข้าใจ บางสิ่งบางอย่างเราอ่านคำอธิบาย ในหนังสือเท่าไร ๆ ก็ไม่เข้าใจ ครั้นได้ดูที่เขาคั้งแสดงไว้ก็เข้าใจได้ดี นอกจากนี้ ผู้ชมยังมีอิสระที่จะหยุดยั้งอยู่ที่สิ่งแสดงอันไหนนานเท่าไรก็ได้ หรืออาจข้ามสิ่งนี้ไปดูสิ่งนั้นอย่างไรก็ได้ตามความพอใจ

ในปีเดียวกัน นายชลอ ชรรมติริ นักปกครองและนักประชาสัมพันธ์ในระดับผู้บริหารประเทศคนหนึ่ง ได้เป็นวิทยากรบรรยายในการสัมมนาทางวิชาการประชาสัมพันธ์แห่งชาติครั้งที่ ๑ ในเรื่อง บทบาทของการประชาสัมพันธ์ในการบริหารราชการ การบรรยายในครั้งนั้นได้ให้ข้อเสนอแนะในการแกไขข้อขัดข้องของการประชาสัมพันธ์ของรัฐบาลไว้หลายข้อด้วยกัน แต่มีข้อหนึ่งได้กล่าวถึงงานโสตทัศนศึกษา หน่วยงานประชาสัมพันธ์ควรมีสุนย์ผลิตอุปกรณ์ แล้วผลิตอุปกรณ์เพื่อการประชาสัมพันธ์ตามความต้องการของจังหวัด อำเภอ ขององค์กรหรือของหน่วยราชการต่าง ๆ เพื่อจะได้มีมาตรฐาน และมีลักษณะเป็นไปในทางเดียวกันตรงต่อเป้าหมาย จะทำให้ได้ผลในการประชาสัมพันธ์เต็มที่

จากเรื่องเดียวกัน และจากสรุปผลการอภิปรายของที่ประชุมใหญ่เกี่ยวกับปัญหาการประชาสัมพันธ์ในการบริหาร มีปัญหาข้อหนึ่งที่กล่าวถึงเรื่องโสตทัศนศึกษา คือ.-

ปัญหาการขาดแคลนเครื่องมือเผยแพร่ เป็นเพราะขาดการประสานงานระหว่างหน่วยต่าง ๆ และหน่วยราชการอีกเป็นจำนวนมากที่ขาดแคลนกำลังผลิตเครื่องมือเผยแพร่ที่มีคุณภาพดีและปริมาณเพียงพอในวงงบประมาณอันจำกัด ซึ่งเห็นสมควรเสนอให้รัฐบาล (โดยกรมประชาสัมพันธ์) จัดตั้ง "ศูนย์ผลิตโสตทัศนอุปกรณ์แห่งชาติ" เพื่อเป็นแหล่งกลางในการผลิตภาพยนตร์ ภาพโฆษณา สิ่งพิมพ์ นิตยสาร ฯลฯ อย่างมีประสิทธิภาพทั้งในด้านคุณภาพและประหยัดตามความต้องการของหน่วยราชการต่าง ๆ ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคเหมือนที่มีทำกันในบางประเทศอย่างได้ผล เช่น มาเลเซีย นิวซีแลนด์ ออสเตรเลีย อังกฤษ เป็นต้น^๒

^๑ ชลอ ชรรมติริ, "บทบาทของการประชาสัมพันธ์ในการบริหารราชการ," รายงานการสัมมนาทางวิชาการประชาสัมพันธ์แห่งชาติครั้งที่ ๑ เรื่อง บทบาทของการประชาสัมพันธ์ในการพัฒนาประเทศ ระหว่างวันที่ ๑๘ - ๒๐ สิงหาคม ๒๕๑๔ (พระนคร : กรุงเทพมหานครพิมพ์, ๒๕๑๕), หน้า ๑๘๗.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑๐.

เกี่ยวกับปัญหาทางประชาสัมพันธ์ในระดับจังหวัดเห็นควรมีหน่วยงานประชาสัมพันธ์จังหวัดขึ้น เพื่อทำงานประชาสัมพันธ์สนับสนุนส่วนราชการต่าง ๆ ของจังหวัด มีคณะกรรมการประชาสัมพันธ์จังหวัด คอยประสานงานนโยบายและให้ความร่วมมือ ใ้การประชาสัมพันธ์ภายในจังหวัดมียุทธศาสตร์อย่างเดียวกันอย่างใกล้ชิด คอยให้ความสะดวกแก่ประชาชนที่มาติดต่อ ใช้เครื่องมือเผยแพร่และโฆษณาเคลื่อนที่ออกเยี่ยมเยียนประชาชนอย่างทั่วถึง ตลอดเวลาและโดยสม่ำเสมอ ให้ประสานแนวเดียวกับยุทธศาสตร์การประชาสัมพันธ์ระดับชาติที่กรมประชาสัมพันธ์เป็นศูนย์กลางอยู่ด้วย^๑

ทางดำเนินงานประชาสัมพันธ์ภายในหน่วยกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ เห็นสมควรให้แต่ละหน่วยจัดตั้ง "คณะกรรมการประชาสัมพันธ์" ของหน่วยขึ้น โดยมีผู้แทนกรมกองต่าง ๆ ในสังกัดเป็นกรรมการ และหัวหน้าหน่วยงานประชาสัมพันธ์เป็นเลขานุการและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ^๒

สำหรับการประชาสัมพันธ์ในการบริหารธุรกิจการค้า ที่ประชุมได้พิจารณาถึงปัญหาว่า แม้ปัจจุบันนี้การบริหารธุรกิจการค้าของโรงงานอุตสาหกรรม บริษัทห้างร้าน ธนาคาร และธุรกิจเอกชนทั่วไป จะได้เข้าใจความสำคัญของงานประชาสัมพันธ์ และจัดตั้งหน่วยงานประชาสัมพันธ์ขนาดใหญ่น้อยบ้างเล็กน้อยบ้างขึ้นในระดับบริหารนโยบาย ตามสถานะความจำเป็นของแต่ละแห่งแล้วก็ตาม แต่โดยทั่วไปยังประสบกับปัญหาการขาดแคลนผู้มีความรู้ความชำนาญด้านงานประชาสัมพันธ์อีกมาก จึงเสนอแนะให้ทางโรงเรียนการประชาสัมพันธ์และสมาคมนักประชาสัมพันธ์แห่งประเทศไทย ได้ขยายหลักสูตรรับบุคคลจากหน่วยงานเอกชนเข้าเรียนด้วย^๓

เกี่ยวกับปัญหาการประชาสัมพันธ์ในการป้องกันและรักษาความปลอดภัยของประเทศ มีปัญหาอยู่ข้อหนึ่งที่กล่าวถึงงานโสตทัศนูปกรณ์ คือ -

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๖๐.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑๑.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๖๐.

ปัญหาเกี่ยวกับเครื่องมือสื่อมวลชนของทางราชการ โดยเฉพาะวิทยุและโทรทัศน์ ที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก แต่ยังมีสภาพกระจายขาดความเป็นระเบียบ ขาดเอกภาพและขาดหลักยุทธศาสตร์ ที่ประชุมกลุ่มการประชาสัมพันธ์ในการป้องกันและรักษาความปลอดภัยของประเทศ จึงเสนอแนะให้มีการควบคุมและประสานงานสื่อมวลชน โดยเฉพาะวิทยุและโทรทัศน์ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยมีกรมประชาสัมพันธ์ซึ่งควรยกฐานะขึ้นเป็นระดับกระทรวง เป็นศูนย์ประสานงานและนโยบายสื่อมวลชนระดับชาติ และย่อยไปถึงระดับจังหวัด ระดับอำเภอด้วย^๑

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ สมาคมนักประชาสัมพันธ์แห่งประเทศไทย^๒ ได้จัดให้มีการสัมมนาทางวิชาการประชาสัมพันธ์แห่งชาติ ครั้งที่ ๒ ขึ้นอีก และจากสรุปผลรายงานการสัมมนาในครั้งนี้ ได้มีการพูดถึงปัญหาการประชาสัมพันธ์ในการบริหารราชการ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับงานโสตทัศนูปกรณ์อยู่ด้วย คือ.-

๑. เครื่องมือและอุปกรณ์ไม่เพียงพอ
๒. เครื่องมือบางชนิดมากเกินไป ทำให้แย่งงานกันทำ
๓. เครื่องมือไม่มีประสิทธิภาพ
๔. ไม่มีศูนย์โสตทัศนูปกรณ์แห่งชาติ

ปัญหาดังกล่าว ที่ประชุมได้เสนอแนวทางแก้ไขไว้ดังนี้คือ.-

๑. ควรจัดตั้งศูนย์สื่อมวลชนระดับชาติ เพื่อบริการแก่อนุวยราชการต่าง ๆ
๒. ควรจัดกระจายสถานีวิทยุขนาดเล็ก ซึ่งมีจำนวนมากไปยังท้องถิ่นที่ไม่มี รวมทั้งปรับปรุงคุณภาพของสถานีวิทยุแห่งชาติให้สามารถมีกำลังส่งที่ดีและไกล

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๕๘.

^๒ สมาคมนักประชาสัมพันธ์แห่งประเทศไทย, รายงานการสัมมนาทางวิชาการประชาสัมพันธ์แห่งชาติ ครั้งที่ ๒ ระหว่างวันที่ ๖ - ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘ (กรุงเทพมหานคร : จงเจริญการพิมพ์, ๒๕๒๐), หน้า ๒๖ - ๒๘.

๓. จัดเพิ่มเครื่องมือเครื่องใช้ทางการประชาสัมพันธ์ให้แก่ส่วนราชการให้เพียงพอ

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ โรงเรียนการประชาสัมพันธ์ กรมประชาสัมพันธ์ ได้จัดให้มีการสำรวจสถานภาพงานประชาสัมพันธ์ของส่วนราชการ องค์การและรัฐวิสาหกิจ จากสรุปผลการสำรวจ ปรากฏว่า

๑. ในเรื่องการเห็นความสำคัญของงานประชาสัมพันธ์ ส่วนใหญ่ยังมองไม่เห็นความสำคัญของงานนี้ เมื่อเปรียบเทียบระหว่างองค์การรัฐวิสาหกิจและส่วนราชการแล้วผู้บริหารในส่วนองค์การและรัฐวิสาหกิจมีความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของงานประชาสัมพันธ์มากกว่าส่วนราชการ

๒. ในเรื่องของลักษณะการจัดรูปองค์การทางการประชาสัมพันธ์ ส่วนใหญ่มักจัดรูปงานประชาสัมพันธ์เป็นแผนกหรืองาน และปรากฏว่า ส่วนองค์การรัฐวิสาหกิจจัดรูปองค์การในลักษณะที่ให้ความสำคัญแก่งานประชาสัมพันธ์มากกว่าส่วนราชการ

๓. ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณมีน้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบระหว่างงบประมาณของส่วนราชการและองค์การรัฐวิสาหกิจแล้ว องค์การรัฐวิสาหกิจมีงบประมาณมากกว่า

๔. ในด้านอุปกรณ์โสตทัศน และเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์ ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ได้มีประเด็นคำถามถึงเครื่องมือโสตทัศนในการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานต่าง ๆ ว่า มีอะไรบ้าง ปรากฏว่า ประมาณครึ่งหนึ่งของหน่วยงาน ๑๔๖ แห่ง ไม่มีอุปกรณ์โสตทัศน มีหน่วยงานจำนวนเพียงร้อยละ ๑๘.๕ เท่านั้น ที่มีอุปกรณ์การถ่ายภาพยนตร์ อุปกรณ์การพิมพ์ กระดานและแผ่นป้ายแสดงแบบต่าง ๆ เครื่องไฟ รถเขยแพร่ เป็นต้น

๑ โรงเรียนการประชาสัมพันธ์, รายงานผลการสำรวจสถานภาพงาน
ประชาสัมพันธ์ของส่วนราชการ องค์การและรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. ๒๕๑๕, (กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์พิชิต, ๒๕๒๐) หน้า ๑๘๘ - ๒๐๘.

หน่วยงานที่มีอุปกรณ์ไม่ครบ คือ มีเพียง ๒ - ๓ ชนิด มีจำนวน ๒๔.๘ เปอร์เซ็นต์ หน่วยงานที่มีอุปกรณ์ครบครัน ส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานองค์การรัฐวิสาหกิจ มีในอัตราร้อยละ ๔๔.๑ ขณะที่ส่วนราชการมีเพียง ๑๔.๘

๕. จากการสำรวจงานประชาสัมพันธ์เฉพาะส่วนราชการ จากแบบสอบถาม ๑๓ กระทรวง รวม ๒๑๒ กรม ปรากฏว่า

๕.๑ การตระหนักเห็นความสำคัญของงานประชาสัมพันธ์ เรียงตามลำดับมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ และกระทรวงยุติธรรม สำหรับกระทรวงยุติธรรมเนื่องจากไม่มีการจัดตั้งหน่วยงานประชาสัมพันธ์ขึ้นโดยตรงเลย แต่จัดในรูปงานฝากให้หน่วยอื่นจัดทำ ซึ่งก็ยังคงดีกว่ากระทรวงที่มีอัตรากำลังไม่ดำเนินงานประชาสัมพันธ์สูงถึง เช่นหน่วยงานต่าง ๆ ในสังกัดกระทรวงกลาโหมและกระทรวงการคลัง

๕.๒ งบประมาณในการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ จากข้อมูลที่ได้รับ ปรากฏว่า กรมต่าง ๆ ใช้งบประมาณในการดำเนินงานประชาสัมพันธ์น้อยมาก ส่วนใหญ่ไม่มีงบประมาณเพื่อการประชาสัมพันธ์โดยตรงมักใช้งบอื่น

๕.๓ ในด้านอุปกรณ์โสตทัศน อันเป็นเครื่องมือของการประชาสัมพันธ์ของส่วนราชการ ปรากฏว่า ส่วนใหญ่น้อยมาก เช่น เกี่ยวข้องงบประมาณ บางกระทรวงไม่มีเครื่องมือในด้านการประชาสัมพันธ์เลย เช่น กระทรวงการคลัง กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงยุติธรรม เป็นต้น

กระทรวงที่มีอุปกรณ์โสตทัศนมากที่สุด เรียงตามลำดับมากไปหาน้อย ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตร สำนักนายกรัฐมนตรี ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ และกระทรวงศึกษาธิการ

สำหรับในต่างประเทศ

ในปี ค.ศ. ๑๙๕๑ เฟรด ฮาเคลอโรด และวิลเลียม อัลเลน^๑

^๑ Fred Harclerod and William Allen, Audio-Visual Administration (IOWA : W.M.C. Brown, 1951), p. 16-20.

(Fred Harclerod and William Allen)

คณะกรรมการดำเนินงานศูนย์

โสตทัศนศึกษาแห่งรัฐแคลิฟอร์เนีย ใ้ได้แนวคิดสำหรับการจัดตั้งหน่วยงานโสตทัศนศึกษาว่า

๑. หน่วยงานโสตทัศนศึกษาของระบุนาที่หลักไว้อย่างชัดเจน
๒. อาคารสถานที่ควรประกอบด้วยบริเวณที่เจ้าหน้าที่ศูนย์โสต ฯ จะใช้ปฏิบัติงานบริการรับ - จ่าย ห้องลองเครื่องฉาย ห้องทดลองเครื่องเสียง บริเวณสำหรับผลิตงานกราฟฟิค และซ่อมบำรุงเครื่องมือ
๓. งบประมาณ ต้องตั้งไว้สำหรับการรับ - จ่าย แต่ละปีอย่างรัดกุม
๔. บุคคลากร มีทั้งผู้รับปริญญาบัตรและประกาศนียบัตรทางโสตทัศนศึกษา และบุคคลที่ไ้รับประกาศนียบัตรทางสายวิชาอื่น
๕. การดำเนินงานทางานเทคนิค เช่น การเลือกซื้อ การจัดแบ่งหมวดหมู่ การดูแลรักษา และการบริการนำส่ง - รับกลับ
๖. ควรพิจารณาว่า การบริหารงานโสตทัศนศึกษา ควร เป็นแบบการกระจายอำนาจ (Decentralization) หรือแบบการรวมอำนาจ
๗. งานประชาสัมพันธ์ เพื่อความเข้าใจกันซึ่งกันและกันระหว่างหน่วยงานโสตทัศนศึกษากับผู้มาใช้บริการ

ในปี ค.ศ. ๑๙๕๒ สมาชิกสมาคมโสตทัศนศึกษาแห่งรัฐโอเรกอน^๑ ได้แยกแยะหน้าที่ของหัวหน้าศูนย์วัสดุการศึกษาไว้ดังนี้. -

๑. งานคาบบริหาร คือ การรวบรวมวัสดุอุปกรณ์ทั้งหมดไว้ในศูนย์เพื่อให้บริหารแก่คณะต่าง ๆ ควบคุมการบริหาร การดำเนินงาน การเลือกซื้อวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ตลอดจนรายงานสถิติการใช้เครื่องมือและวัสดุของอาจารย์และนักศึกษา

^๑ Oregon Audio-Visual Association, Recommended Minimum Standards for Instructional Material Programs in Oregon Public School. (May 1952): p. 2-3 (Mineographed)

๒. งานคานาประชุมอบรม คือ ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ฝ่ายโสตทัศนศึกษาของคณะต่าง ๆ ให้การอบรมแก่คณาจารย์ให้รู้จักใช้และผลิตโสตทัศนอุปกรณ์ และรู้จักใช้แหล่งวิทยาการในชุมชน
๓. งานคานาให้คำปรึกษาหารือ คือ เป็นที่ปรึกษาของผู้บริหาร ในคานาการออกแบบอาคารใหม่ งานร่างหลักสูตรและการเลือกใช้โสตทัศนอุปกรณ์
๔. งานคานาเทคนิค ได้แก่ การบำรุงรักษา ซ่อมแซมและผลิตโสตทัศนอุปกรณ์

ในปี ค.ศ. ๑๙๕๕ คาร์ลตัน คับบลิว เอช อีริกสัน^๑ (Carlton W.H. Erickson) ได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับการวางโครงการหน่วยโสตทัศนศึกษาไว้ดังนี้ การจัดตั้งหน่วยโสตทัศนศึกษานั้นก็เพื่ออำนวยความสะดวกในการใช้วัสดุอุปกรณ์การสอนแก่ครู การบริการต่าง ๆ ควรให้ศูนย์โสตทัศนศึกษาเป็นหน่วยกลาง หน้าที่ของผู้ดำเนินการศูนย์ ก็คือ ให้คำแนะนำ กำหนดนโยบายการบริหารงานโสตทัศนศึกษา วางโครงการระยะยาวเกี่ยวกับการจัดหาโสตทัศนอุปกรณ์ วางมาตรการในเรื่องการใช้โสตทัศนอุปกรณ์ อบรมเจ้าหน้าที่การประสานงานกับผู้ใช้บริการและผู้เกี่ยวข้อง ตลอดจนจัดทำงบประมาณเป็นโครงการระยะยาว จัดให้มีการประชาสัมพันธ์ และประเมินผลงานที่ได้กระทำไป

ในปี ค.ศ. ๑๙๖๔ ชาร์ล เอฟ ชุลเลอร์, เฮนรี เจ สเกลดี และดอนัลด์ สกอตต์^๒ (Charles F. Schuller, Henry J. Skelly and Donald Scott) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับสถานะและความต้องการทางโสตทัศนศึกษาในมลรัฐฮาวาย ผลของการวิจัย ผู้ทำการวิจัยเสนอแนะว่า

^๑Carlton W.H. Erickson, Administering Audio-Visual Services (New York : MacMillan, 1959), p. 13-14.

^๒Charles F. Schuller, Henry J Skelly and Donald Scott, "Survey of Audio-Visual Education in Hawaii : It Status and Needs", AV. Communication Review, Vol.12, No.1 (Spring 1964) : p. 125-126.

๑. ควรจัดให้มีผู้อำนวยการโสตทัศนศึกษาของรัฐ
๒. ควรกระจายศูนย์โสตทัศนศึกษาไปตามท้องถิ่น เพื่อบริการแก่สถานศึกษาต่าง ๆ
๓. ควรปรับปรุงห้องเรียนเกี่ยวกับการควบคุมแสงสว่าง
๔. ควรสนับสนุนให้อาจารย์ผู้สอนได้รับความรู้ใหม่ ๆ เกี่ยวกับสื่อมวลชนใหม่ ๆ โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญทางโสตทัศนศึกษาจากมหาวิทยาลัยเป็นวิทยากร
๕. ควรจัดสรรงบประมาณเพิ่มขึ้น
๖. ควรพัฒนาโครงการโทรทัศน์การศึกษาให้มากขึ้นทั่วประเทศ

ในปี ค.ศ. ๑๙๖๗ โรเบิร์ต ซี ไวส์แมน^๑ (Robert C. Wiseman) แห่ง Eastern Illinois University ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาของผู้บริหารศูนย์โสตทัศนศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ คือ ศึกษากิจกรรมเป็นประจำของผู้บริหารศูนย์โสตทัศนศึกษา และทัศนคติของเขาต่องิจกรรมเหล่านี้

ผลการวิจัย ปรากฏว่า

๑. งานส่วนใหญ่ของศูนย์โสตทัศนศึกษา มักเกี่ยวข้องกับหน้าที่การบริหาร ส่วนงานอื่น ๆ ก็เป็นหน้าที่ของแต่ละบุคคล ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับงานบริหาร งานที่สำคัญรองลงมาจากการบริหาร ก็คือ ทำหน้าที่ปรึกษา และสำคัญน้อยลง คือ งานคานผลิตและงานคานเสียบน
๒. ผู้บริหารศูนย์มีความเห็นว่า หน่วยงานในฝ่ายบริหาร การผลิต การเลือกวัสดุอุปกรณ์และประเมินค่า ควรจัดให้เป็นหมวดหมู่ การบริหารทางด้านการศึกษาควบคู่ไปกับการบริการ การผลิต จะเป็นสิ่งมีความมากที่สุด

^๑ "The AV. Director's Job Is Studied", Audio-Visual Instruction Vol.13, No.6. (June-July 1967) : p. 640.

ในปี ค.ศ. ๑๙๗๒ ฟรานซิส เอ็ม ควีเออร์^๑ (Francis M. Dwyer) ได้ทำการวิจัยเรื่อง คู่มือการใช้ทัศนอุปกรณ์เพื่อช่วยในการสอนที่ขึ้น ปัญหาที่ถกเถียงกันในด้านการศึกษาประการหนึ่ง ก็คือ การขาดแนวทางที่จะนำวัสดุอุปกรณ์มาใช้เพื่อเป็นคู่มือแก่ผู้สอน ผู้ผลิตอุปกรณ์ทางการศึกษา และนักวิจัยทางงานเครื่องมือสื่อสาร ได้ทำการเลือกหรือออกแบบอุปกรณ์ทางทัศนศึกษา ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างมากในการช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จอย่างง่ายดาย ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ฟรานซิสได้ทำการประเมินคุณค่าความสัมฤทธิ์ผลของทัศนวัสดุอุปกรณ์แบบต่าง ๆ ซึ่งปรากฏในรูปของสไลด์ โทรทัศน์ หนังสือคู่มือการสอน และแบบเรียน ผลการวิจัยปรากฏว่า ความสัมฤทธิ์ผลในการใช้ทัศนวัสดุอุปกรณ์ขึ้นอยู่กับ

๑. ชนิดของทัศนอุปกรณ์ที่ใช้
๒. วิธีนำเสนอทัศนอุปกรณ์นั้น
๓. จุดมุ่งหมายของการนำมาใช้เพื่อการศึกษาซึ่งใดระบุไว้
๔. บุคคลลักษณะของผู้เรียน
๕. เทคนิคที่ใช้ในการก่อให้เกิดความสนใจในเนื้อหาของการสอน ซึ่งปรากฏอยู่ในทัศนวัสดุอุปกรณ์นั้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑ Francis M. Dwyer, "A Guide for Improving Visualized Instruction", Research Reviews, AV Communication Review (fall, 1973) : p. 380.

ประโยชน์ที่จะได้จากกาวิจัยนี้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับนั้น ผู้วิจัยคิดว่า วิธีที่รัฐบาลจะบริหารงานให้โดยดลนั้นก็จะต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชน และประชาชนจะให้ความร่วมมือกับรัฐบาลก็ต่อเมื่อรัฐและประชาชนต่างก็มีความเข้าใจอันดีต่อกัน ฉะนั้น สะพานที่จะเชื่อมโยงให้รัฐและประชาชนมีความเข้าใจก็ต่อกันได้ก็ต้องอาศัยการประชาสัมพันธ์ และการประชาสัมพันธ์จะได้ผลมากน้อยสักเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับนักประชาสัมพันธ์นั้น มีความรู้ความสามารถที่จะนำสื่อทัศนูปกรณ์ไปใช้ เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ใดแค่ไหน เลือกใช้สื่ออันเหมาะสมกับสภาวะหรือไม่ ฉะนั้น การวิจัยโครงการนี้ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ก็คือ

๑. จะทราบถึงสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการทางสื่อทัศนศึกษาของหน่วยงานส่วนภูมิภาค

๒. เป็นข้อมูลที่จะเสนอให้กรมประชาสัมพันธ์ใช้โครงการนี้เป็นแนวทางในการจัดตั้งศูนย์สื่อทัศนศึกษาของหน่วยงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแห่งประเทศไทย

๓. เป็นแนวทางในการบริหารและการจัดให้บริการของศูนย์สื่อทัศนศึกษา ศูนย์ที่ตั้งขึ้นจะช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ในการประชาสัมพันธ์ให้ดียิ่งขึ้น

๔. ถ้ามีปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน จะได้ใช้ผลของการวิจัยนี้มาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขโครงการใหญ่ถูกต้องเหมาะสมต่อไป.